

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ ЗА ВИДИН И РЕГИОНА

**ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ
ЗА ВИДИН И РЕГИОНА
том III**

Съставителство и научна редакция
Пламен Митев, Ваня Рачева

Второ издание

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

СОФИЯ • 2021

Тази книга се издава по проект на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – Университетски комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“ и с финансовата подкрепа на Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката. Второто издание е финансирано от Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

На корицата: Фрагмент от портата на Стамбол капия: фото Ваня Рачева

Преден форзац: Снимка на селяни пред паметника на падналите в Сръбско-българската война 1885 г.: ДА – Видин, ф. 1217 (Лачев, Митко Илиев), оп. 2, а.е. 14

Заден форзац: Фрагмент от Original-Karte von Donau-Bulgarien und dem Balkan... 1870 – 1874, von F. Kanitz: Лаков, Л. Феликс Каниц и неговата Оригинална карта на Дунавска България и Балканът. София, 1981

© 2021 Пламен Митев, Ваня Рачева – съставителство, научна редакция, предговор

© 2021 Божена Серафимова – художник на корицата

© 2021 Антоанета Кирилова, Валери Колев, Валя Димитрова, Вера Бонева, Владимир Јовановић, Гергана Георгиева, Димитър Григоров, Евелина Ръждавичка-Кислинг, Иван Русев, Катя Станева, Константин Голев, Любомир Огнянов, Мариан Гяурски, Мария Литина, Мария Новакова, М. Safa Saraçoğlu, Милена Методиева, Михаил Груев, Момир Самарцић, Надя Данова, Надя Манолова-Николова, Невен Илиев, Недка Капралова, Пламен Митев, Румяна Първанова, Светлана Кръстева, Тодорка Дончева, Христина Кирилова, Цветомира Антонова

© 2021 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-07-5113-9

СЪДЪРЖАНИЕ

Авторите в двутомника.	xiii
Предговор към второто издание.	xvii
Предговор	
<i>Пламен Митев, Ваня Рачева</i>	xix
Видинските сборници на Софроний Врачански. Към въпроса за културните средища, литературните наследства и проекти на Българското възрождане	
<i>Катя Станева</i>	1
Видин и Сърбија почетком XIX века	
<i>Владимир Јовановић</i>	19
Дионисиос Фотинос (1777 – 1821) – един неизползван гръцки източник за Осман Пазвантоглу	
<i>Надя Данова</i>	37
Щрихи от портрета на влашкия болярин разбойник Янку Жиану (1787 – 1842)	
<i>Димитър Григоров</i>	45
Професионален профил на видинското население в средата на XIX век според теметгуат дефтерите	
<i>Гергана Георгиева</i>	55
Търговският обмен на Видинския еялет през втората половина на 40те и 50те години на XIX век	
<i>Евелина Ръждавичка-Кислинг</i>	85
Търговската модерност във Видин през Възраждането – прояви, институции, структури	
<i>Иван Русев</i>	109
Видин и обитателите му през погледа на Кошутовата емиграция	
<i>Невен Илиев</i>	121
Испанско сведение за българското въстание от 1850 г.	
<i>Надя Манолова-Николова</i>	135

Книжовното спомошествователство във Видинския край (1806 – 1856 г.) <i>Недка Капралова</i>	143
За какво разказват старите тефтери на видинските училища от 70те години на XIX в. <i>Пламен Митев</i>	159
Българското просветно дело през Възраждането. Град Лом и неговите училища през 40те – 70те години на XIX век <i>Антоанета Кирилова</i>	177
Българското църковнонационално движение във Видинска епархия (1856 – 1870) <i>Вера Бонева</i>	209
Екзарх Антим I в гръцките извори от епохата <i>Мария Литина</i>	223
Из книгата за изходяща кореспонденция на читалище „Цвят“ – Видин (1870 – 1873 г.) <i>Светлана Кръстева</i>	233
Из кореспонденцията на Българската община и Епархийския съвет във Видин (1872 – 1878 г.) <i>Мария Новакова</i>	313
Vidin in Print: The Evolution of the Textual Representations of Ottoman Administrative Complex (1868 – 1877) <i>M. Safa Saraçoğlu</i>	389
Видин и мюсюлманското реформаторско движение в България, 1895 – 1908 <i>Милена Методиева</i>	413
О територијалним претензијама српске владе према видинском крају 1878 – 1879. и пограничном спору на старој граници <i>Момир Самарџић</i>	427
Териториално-административна уредба на Видинския край от Освобождението до Втората световна война <i>Валери Колев</i>	447
Живот и дейност на македонските българи във Видинския край през периода 1919 – 1944 г. <i>Христина Кирилова</i>	467
Ролята на митрополит Неофит за развитието на благотворителната и религиозно-просветната дейност във Видинска епархия в периода между двете световни войни (1919 – 1939 г.) <i>Цветомира Антонова</i>	479
Братя Харитови и земеделското стопанство „Минкова махала“ (1901 – 1944 г.) до гара Бойчиновци <i>Румяна Първанова</i>	515

За миналото на видинската порцеланова фабрика (средата на 20те – средата на 90те години на ХХ век) <i>Валя Димитрова</i>	529
Кривото огледало на Ньой: историите на двама влашки ветерани от българската армия през Втората световна война, живеещи от двете страни на Ньойската граница <i>Константин Голев, Мариан Гяурски</i>	545
Северозападната българска граница през 40те и 50те години на ХХ век <i>Михаил Груев</i>	567
Документи за проверката на ръководните кадри и прочистването на Ломската околийска организация на БКП (1949 – 1952 г.) <i>Любомир Огнянов</i>	593
Към историята на Регионална библиотека „Михалаки Георгиев“ <i>Тодорка Дончева</i>	607

CONTENTS

The Authors	xiii
Introduction to the second edition	xvii
Introduction	
Plamen Mitev, Vania Racheva	xix
The two Vidin Collections by Sophronius of Vratsa. On the Problem of Cultural Centres, Literary Heritage and Institutional Projects of the Bulgarian Revival	
Katya Staneva	1
Vidin and Serbia at the Beginning of the 19 th Century	
Vladimir Jovanović	19
Dionysios Photeinos (1777 – 1821) – an Unused Greek Source about Osman Pazvantoglu	
Nadia Danova	37
A Few Strokes to the Portrait of Wallachian Boyar and Bandit Ianci Jianu (1787 – 1842)	
Dimitar Grigorov	45
Professional Profile of the Vidin Population in the Middle of the Nineteenth Century according to Temettuat Defters	
Gergana Georgieva	55
Trade of Vidin Eyalet during the Second Half of the 1840s and the 1850s	
Evelina Razhdavichka-Kiessling	85
The Commercial Modernity in Vidin during the Bulgarian Revival – Manifestations, Institutions, Structures	
Ivan Roussev	109
Vidin and its Inhabitants through the Eyes of the Kossuth's Emigration	
Neven Iliev	121
Spanish Information about the Bulgarian Uprising of 1850	
Nadya Manolova-Nikolova	135
Book Subscription in the Region of Vidin (1806 – 1856)	
Nedka Kapralova	143

What the Vidin's Schools Notepads from the 70s of the 19 th Century tell about <i>Plamen Mitev</i>	159
Bulgarian School System during the Revival Period. Town of Lom and its Schools in the 1840s – 1870s <i>Antoaneta Kirilova</i>	177
The Bulgarian National Church Movement in the Eparchy of Vidin (1856 – 1870) <i>Vera Boneva</i>	209
Exarch Anthim I in Greek Sources of his Time <i>Maria Litina</i>	223
From the Outgoing Correspondence Book of the Community Cultural Club „Tsvyat“ – Vidin (1870 – 1873) <i>Svetlana Krasteva</i>	233
From the Correspondence of the Bulgarian Community and the Bishop Council in Vidin (1872 – 1878) <i>Mariya Novakova</i>	313
Vidin in Print: The Evolution of the Textual Representations of Ottoman Administrative Complex (1868 – 1877) <i>M. Safa Saraçoğlu</i>	389
Vidin and the Muslim Reform Movement in Bulgaria, 1895 – 1908 <i>Milena Methodieva</i>	413
On the Territorial Claims of the Serbian Government to the Vidin Area (1878 – 1879) and the Dispute on Old Border <i>Momir Samardžić</i>	427
Territorial and Administrative Organisation of the Region of Vidin after the Liberation up to World War II, 1878 – 1944 <i>Valery Kolev</i>	447
Life and Activity of the Macedonian Bulgarians in Vidin in the Period 1919 – 1944 <i>Hristina Kirilova</i>	467
The Role of Bishop Neophyte in the Development of Charitable and Religious Educational Activities in the Vidin Eparchy in the Period between the Wars (1919 – 1939) <i>Tsvetomira Antonova</i>	479
The Haritovi Brothers and Their „Minkova Mahala“ Farm (1901 – 1944), Situated Near Boychinovtsi Railway Station <i>Roumiana Parvanova</i>	515
About the Past of Vidin's China Factory (the Middle of the 1920s – to the 1990s) <i>Valya Dimitrova</i>	529

The Distorting Mirror of Neuilly: The Stories of Two Wallachian Veterans of the Bulgarian Army during the Second World War, Living on Opposite Sides of the Neuilly Border <i>Konstantin Golev, Marian Gyaurski</i>	545
The Northwest Bulgarian Border in the 1940s and the 1950s <i>Mihail Gruev</i>	567
Documents for the Probes into Executives' Activities and the Purges of the County Organization of the Bulgarian Communist Party in Lom (1949 – 1952) <i>Lyubomir Ognyanov</i>	593
Towards the History of the Regional Library „Mihalaki Georgiev“ <i>Todorka Doncheva</i>	607

АВТОРИТЕ В ДВУТОМНИКА

- д-р **Ангел Николов** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Анка Стоилова** е главен асистент в отдел „Ориенталски сбирки“ на Направление „Опазване на ръкописно-документалното наследство“ на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
- д-р **Антоанета Кирилова** е доцент в секция „Българите, Османската империя и Европа“ на Института за исторически изследвания при Българската академия на науките
- Анюта Каменова-Борин** е историк, директор на Историческия музей в Чипровци
- д-р **Атанаска Стамболийска** е историк и уредник в отдел „История на България XV – XIX век“ на Регионалния исторически музей – Велико Търново
- д-р **Бояна Илиич** е археолог и уредник в Народния музей на гр. Зайчар
- д-р **Валери Колев** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Валя Димитрова** е уредник в отдел „Най-нова история“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д.и.н. **Вера Бонева** е професор, ръководител на катедра „Културно-историческо наследство“ на Факултета по библиотекознание и културно наследство на Университета по библиотекознание и информационни технологии
- д-р **Владимир Йованович** е доцент в Института за исторически изследвания на Сръбската академия на науките и изкуствата в Белград
- д-р **Георги Н. Николов** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Гергана Георгиева** е доцент в катедра „Стара и средновековна история“ на Историческия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“
- Десислава Божидарова** е уредник в отдел „Етнология“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Деян Кръстич** е етнолог и директор на Народния музей в гр. Зайчар
- д.и.н. **Дилияна Ботева** е професор в катедра „Стара история, тракология и средновековна история“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Димитър Григоров** е историк
- д-р **Джени Иванова** е османист, ръководител на отдел „Информация, използване, съхранение и отчетност“ в Научния архив на Българската академия на науките
- д-р **Евелина Ръждавичка-Кислинг** е историк
- д.и.н. **Иван Първев** е професор в катедра „История на Византия и балканските народи“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д.и.н. **Иван Русев** е професор по история в Икономически университет – гр. Варна
- Ивелина Диамандиева** е докторант в Института за изследване на населението и човека на Българската академия на науките

- д-р **Катя Станева** е доцент в катедра „Българска литература“ на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Кинка Михайлова** е уредник в Историческия музей в Белоградчик
- д-р **Константин Голев** е историк
- Красимира Лука** е археолог
- д.и.н. **Любомир Миков** е професор в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей на Българската академия на науките
- д.и.н. **Любомир Огнянов** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Маргарита Николова** е етнограф и дългогодишен уредник в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Мария Литина** е историк в Центъра за история и палеография към Фондацията за култура на Националната банка на Гърция в Атина
- Мария Новакова** е експерт в Държавен архив – Видин
- Мариан Гяурски** е докторант към катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д.с.н. **Марта Сугарева** е професор в Института за изследване на населението и човека на Българската академия на науките
- д.и.н. **Махиел Кийл** е дългогодишен професор по ислямска архитектура към Факултета за ориенталистични изследвания на Университета в Утрехт
- д-р **Методи Даскалов** е доцент в Националния археологически институт с музей при Българската академия на науките
- д-р **Мехмед Сафа Сарачоглу** е османит, доцент в Историческия факултет на Университета на Блумсбърг, Пенсилвания
- д-р **Милена Методиева** е османит, доцент по история и блискоизточни науки в Университета на Торонто
- д-р **Миляна Каймакамова** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Михаил Груев** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Михаил Иванов** е главен експерт в Централен държавен архив в София
- Михаил Михайлов** е уредник в Историческия музей в Белоградчик
- д-р **Момир Самарджич** е професор в Департамент „История“ на Философския факултет на Университета в Нови Сад
- д.и.н. **Надя Данова** е дългогодишен професор в Института по балканистика с Център по тракология към Българската академия на науките
- д-р **Надя Манолова-Николова** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Невен Илиев** е уредник в отдел „История на България XV – XIX в.“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Недка Капралова** е доцент в секция „Литература на Българското възраждане“ на Института за литература на Българската академия на науките
- д-р **Петя Георгиева** е доцент в катедра „Археология“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д-р **Пламен Митев** е професор в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- д.и.н. **Радивой Радич** е византолог, професор в Департамент „История“ на Философския факултет на Белградския университет
- д-р **Радослав Спасов** е главен асистент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

- д-р **Румяна Първанова** е доцент в секция „Нова българска история“ на Института за исторически изследвания на Българската академия на науките
- д-р **Сашка Бизеранова** е етнолог в отдел „Етнография“ в Регионалния исторически музей във Видин
- д-р **Светлана Иванова** е доцент в катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
- Светлана Кръстева** е началник-отдел на Държавен архив – Видин
- д.и.н. **Снежана Ферянич** е професор в Департамент „История“ на Философския факултет на Белградския университет
- д-р **София А. Петкович** е професор в Института за археология на Сръбската академия на науките и изкуствата в Белград
- д.и.н. **Стоянка Кендерова** е професор, дългогодишен директор на Ориенталския отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
- Тодорка Дончева** е дългогодишен директор на Регионалната библиотека „Михалаки Георгиев“ във Видин
- Христина Кирилова** е уредник в отдел „Нова история“ в Регионалния исторически музей във Видин
- Цветомира Антонова** е докторант към катедра „История на България“ на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

ПРЕДГОВОР КЪМ ВТОРОТО ИЗДАНИЕ

През 2018 година излязоха от печат дългоочакваните втори и трети том на поредицата „Изследвания и материали за Видин и региона“, съдържащи студии, статии, научни съобщения, публикации на документи, демографски анализи, резултати от теренни проучвания, обособени в два раздела („Демография и етнография“ и „Археология, история и филология“) с хронологически обхват от праисторията до наши дни. Изданието безспорно предизвика интерес както в научните среди¹, така и сред местни за региона институции и любознателни читатели. Основната част от крайно недостатъчния тираж бе разпространена от съставителите като авторски бройки за 60-те участници в поредицата, разпратена и до основни научни и институционални библиотеки в България (включително в град Видин и от двете страни на политическата граница на региона) и в чужбина, а малката останала част – подарена на колеги, потенциални бъдещи изследователи, магистри, докторанти.

За съжаление, според условията на проекта за реализиране и е финансиране на изданието, предвиденият тираж на двутомника не бе за продажба и това затрудни достигането му чрез свободно разпространение и до други заинтересовани читатели. Затова ние, съставителите, сме изключително благодарни на членовете на Издателския съвет към Историческия факултет, и специално на доц. д-р Мария Барьмова, които оцениха и единодушно подкрепиха идеята за допълнителен тираж на двата тома. Задължени сме и на ръководството на Историческия факултет – на декана доц. д-р Мира Маркова и на заместник-декана по научната част проф. д-р Надя Манолова-Николова, за оказаната подкрепата по финансирането на второ издание на тези два тома от „Изследвания и материали за Видин и региона“, което чрез свободна продажба да намери своите просветени читатели и да допринесе за опознаване миналото и разбиране на настоящето на този граничен регион. А също и за следващи задълбочени научни търсения по разнообразни изследователски теми и все още многото бели петна в историята, археологията, културата, икономиката, демографията и бита на Видин и областта.

Благодарни сме и на Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ за бързата и професионална работа.

Съставителите

1 **Dobreva**, M. Studies and Documents on the City of Vidin and its Region. Vols. 2 and 3. Ed. by V. Racheva, P. Mitev. S., University Publishing House „Sv. Kliment Ohridski“, 2018. vol. 2, 588p., vol. 3, 620 p. – BHR, 2018, No 3 – 4, 256 – 271; **Manolova**, V. Izsledvaniya i materiali za Vidin i regiona. Sofia, UI „St. Kliment Ohridski“, 2018, vol. II, vol. III. – Etudes Balkaniques, LV, 2019, No 3, 634 – 637.

ПРЕДГОВОР

През 1932 г. учителят във Видинската гимназия и известен църковен историк Димитър Цухлев (1864 – 1932) отпечатва в печатница „Петър Глушков“ своята монография „История на града Видин и неговата област (Видинско, Кулско, Белоградчишко, Ломско, Оряховско, Врачанско, Фердинандско, Берковско и Крайна)“. Книгата отдавна е библиографска рядкост и няма второ издание. Оттогава и до днес Видин и регионът нямат друга, модерно написана обща и подробна история. Това е формалният повод да замислим академичната поредица „Изследвания за Видин и региона“, която ще започва с подготвяното преиздаване на монографията на Цухлев – идея, върху която работеше в последните години от живота си нашият рано починал колега и приятел, незаменен познавач на историята и на археологията на Видинско, Митко Лачев (1957 – 2002)¹.

В настоящият двутомник (т. 2 и т. 3 от поредицата) участват 59 автора (вж. справката „Авторите в двутомника“) с общо 56 текста – студии, статии, научни съобщения, публикации на документи, демографски анализи, резултати от теренни проучвания. Материалите са подредени в два раздела: „Демография и етнография“ и „Археология, история и филология“. Публикациите на документи не са обособени отделно. Всички текстове са подредени по хронологично-тематичен принцип.

При подбора на потенциалните автори съставителите имахме амбициозната цел да „покрием“ голям исторически отрязък от време, от няколко века, но не сме се старали да обхванем в пълнота всички епохи и проблеми от икономическата, политическата, обществената, културната и институционалната история. Това и не е възможно в сборници, в които всеки автор споделя своя концепция, родена от професионалната му работа с различна методика и със специфичен изворов материал, и в които всеки автор носи отговорност за мотивираните и защитаваните от него тези. Затова двутомникът не изчерпва възможните проблеми и не трябва да се възприема като колективна монография, макар че някои от публикациите се допълват взаимно и така очертават една по-плътна картина на изследваната проблематиката и/или епоха. Двата обемни тома по-скоро нагледно показват огромния потенциал на този тип тематични издания, като за някои въпроси дори

¹ Повече за съдбата на този проект ще може да се прочете в съставителския увод на т. I от „Изследвания и материали за Видин и региона“, върху който се работи.

запълват историографски празноти, но за други тепърва очертават дискуссионни или бели полета.

Същевременно двата тома биха могли да служат и като огледало за съвременното разнолико ниво на българската, балканската и като цяло – международна хуманитаристика по различни проблеми на регионалната история, в частност – на регионалната история на Видинско. Трябва да признаем, че като съставители отначало с учудване, а впоследствие с голямо удовлетворение констатирахме, че почти всички колеги и специалисти, към които се обърнахме през 2011 – 2012 г. с покана за участие в този проект, се отзоваха с новаторски публикации, работени специално за това издание². Сред авторите в двата тома има представители на университетските изследователи (от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, от Икономическия университет във Варна, от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и от Университета по библиотекознание и информационни технологии; от Белградския университет и Университета в Нови Сад; от Университета в Утрехт, от Университета на Блумсбърг, Пенсилвания и от Университета на Торонто); на колеги специалисти от пет института на Българската академия на науките и от Сръбската академия на науките и изкуствата; на колеги от различни музеи и други пазители на архивното и културното наследство (като Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Научния архив на БАН и някои от звената на Държавна агенция „Архиви“, от Регионалната библиотека „Михалаки Георгиев“ във Видин, от Регионалните исторически музеи във Видин и във Велико Търново, Историческите музеи в Белградчик и в Чипровци, Народния музей в Зайчар, както и от Фондацията за култура на Националната банка на Гърция в Атина); а също така и колеги от различни поколения, които към момента работят като самостоятелни изследователи на свободна практика. Надяваме се в следващите тонове от поредицата да запазим такава представителност на хуманитаристиката.

Двумтомникът „Изследвания и материали за Видин и региона“ е научно издание, но очакваме да представлява интерес не само за тесни специалисти, но и за по-широк кръг читатели, специално и за жители на *българския Северозапад* и в близост до *границата*, които може би ще открият любопитни и поучителни неща за родното си място, за неговата история и настояще, но е възможно и да се замислят градивно върху бъдещето на региона. Затова при редактирането на публикациите сме се стремили да мотивираме авторите да включват пояснения и справки, които не винаги са обичайни за строго академичните издания и специализирана периодика.

2 Конкретно бихме препратили любопитните читатели към два текста, които бяха замислени, подготвени и редактирани за т. 2 от настоящото издание, но поради забавянето на отпечатването му, авторите прецениха за удачно да ги публикуват другаде. Става дума за студията на проф. Л. Симеонова и за превода на български език на по-ранна публикация на доц. Р. Градева, вж.: **Симеонова, Л.** Крепостта Видинис / Бдин и „завръщането на Византия на Дунава“: реализация и крах на една имперска мечта. – В: Средновековните Балкани като световен кръстопът: контакти и обмен. Състав. и ред. Л. Симеонова, Л. Тасева. *Studia Balcanica* 32. София: ИК Тендрик, 2017, 93–108; **Градева, Р.** На границата на османското пространство: Видин, XV – първата половина на XVIII в. – Исторически преглед, 2015 [списание то е отпечатано в края на юни 2017 г.], № 3 – 4, 36–82.

Както отбелязахме, регионалните изследвания носят голям научен потенциал и съдържат възможности за интердисциплинарни анализи и изследвания. Специално Видинският регион, чиито граници, трябва това добре да се подчертае, в различните исторически епохи не са еднакви, е интересен изследователски обект поне по няколко основни причини:

– От дълбока древност и до днес регионът е населяван с разнообразно по етнически, религиозни и демографски характеристики население, което е съжителствало през продължителни периоди безпроблемно;

– Често в различни исторически епохи регионът и специално град Видин, е бил център на административна единица, включително столица;

– През областта са минавали и минават сухоземни и речни търговски и комуникационни артерии и пътища, сред които река Дунав заема специално място;

– През повечето исторически епохи регионът е бил граничен и точно проблемите за границата и за отношенията със съседите са една от най-любопитните за изследване негови характеристики;

– Жителите, населявали Видин и региона, са оставили безценни археологически и исторически артефакти, материални обекти и документи, а това наследство, част от което, за съжаление не е опазено и съхранено (а дори разграбено и умишлено унищожавано), е специфичен дразнител и изследователски обект за редица поколения от специалисти.

Днес Видинско е известно в масовите представи като нарицателно за най-бедния и изоставач регион в целия Европейски съюз, с трайно отрицателни икономически и демографски показатели. Но колко от потенциалните читатели на двутомника ще се изненадат когато научат, че в ледената реална топонимия на Антарктида цели 32 селища от общо 141 населени места във Видинска област имат свои „аналози“ – някои днес в Северозапада са „умиращи“, но пък са увековечени сред ледовите³. Подобни сведения само загатват, че макар преходните периоди и процеси да се отразяват често травматично върху преките съвременници, те са едни от най-интересните и носещи изследователско удовлетворение и потенциално познание исторически епохи и обекти.

* * *

3 Благодарим на д-р Десислава Лилова, която в момента работи върху своя публикация за антарктическата топонимия в културологичен контекст и бе любезна да сподели с нас тази предварителна информация. Става дума за места и обекти на ледения континент, които са назовани с имена на селища и местности от Видинско, както следва: Арчар (на негово име е наречен полуостров), Белоградчик (ледник), Видбол (ледник), Видински възвишения, Въртоп (нос), Гомотарци (могила), Грамада (ледник), Извор (планина), Калина (връх), Каниц (нунатак – плаващ ледник), Кладоруб (ледник), Кошава (остров), Куделин (нос), Макреш (скали), Ошане (ледник), Плакудер (нос), Подгоре (седловина), Рабиша (скали), Салаш (нунатак), Скомя (връх), Чичил (нос), Чупрене (ледник) и Ясен (нос). Вж. **Лилова, Д.** Въобразени географии: българската топонимия в Антарктида. – В: Сборник в чест на Георги Лозанов. София, 2018 (под печат). Сред всички тях селата Гомотарци, Каниц, Куделин, Кошава и Ясен са с преобладаващо влашко население.

Двата обемни сборника бяха съставяни и редактирани в продължение на почти две години и бяха напълно завършени в началото на 2014 г. По субективни и обективни причини обаче тяхното отпечатване се забави. Като съставители дължим извинение и огромна благодарност към нашите автори и колеги, които ни се довериха и прецениха, че си заслужава научните им текстове да бъдат издадени в тематичната поредица. Специално изказваме своята сърдечна чисто колегиална и приятелска благодарност на д-р Ирина Добрева, която безвъзмездно и съвестно многократно прочете и редактира всички текстове на български и помогна с редица справки на английски език⁴. Благодарим също така на колегите д.и.н. Диляна Ботева, д-р Даниела Стоянова и д-р Сашка Бизеранова, които своевременно ни помагаша с консултации, справки и съвети в работата по подготовката на двата сборника. Изказваме своята благодарност и на Светлана Кръстева, началник-отдел на Държавен архив – Видин, която по всяко време откликваше на нашите питания и ни съдейства многократно с насочване към подходящи справки и материали, включително такива за онагледяване на двутомника. Благодарим също и на колекционера Румен Манов, който се съгласи да публикуваме издирената, откупена и дарена от него на Видинския архив автентична карта на Видинската крепост от 1730 г.

Двутомникът съдържа много и разнообразни приложения – снимки, графики, таблици, карти, диаграми и др. Професионалният предпечат бе направен за изключително кратко време от д-р Мария Баръмова, която вложи много усилия и умения, енергия и търпение, за да направи изданието на съвременен ниво. Като съставители, научни редактори и приятели ѝ изказваме нашата сърдечна благодарност.

Двата тома на сборника „Изследвания и материали за Видин и региона“ бяха започнати като инициатива по проект на Университетския комплекс по хуманистика „Алма матер“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, за което имаме честта да изкажем своята благодарност на неговия ръководител чл.-кор. д.и.н. Иван Илчев. Задължени сме и на Директора на Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ проф. Валери Стефанов, който направи възможно отпечатването на двата тома. Благодарим за финансовата подкрепа и на Йордан Софрониев Илиев (1943 – 2016) от с. Медовница, Видинско, без чиято помощ отпечатването не би се осъществило точно сега.

Пламен Митев, Ваня Рачева

4 Всички публикации на английски език са специално редактирани от д-р Любомира Генова, за което ѝ благодарим.